บทความวิชาการ

แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

GUIDELINES FOR RESOLVING CONFLICTS IN XINJIANG UYGUR AUTONOMOUS REGION IN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

วีระศักดิ์ พุ่มเพ็ชร*
สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Weerasak Pumpetch*
Department of Political Science, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phranakorn Rajaphat University, Bangkok, Thailand

*E-mail: wrsppbu@gmail.com

Received: 20-01-2024
Revised: 29-02-2024
Accepted: 02-07-2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) นำเสนอที่มาของความขัดแย้ง และ 2) เสนอแนวทางแก้ไขความขัดแย้งในเขตปกครองตนเองซินเจียง สาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจีนกับชาวอุยกูร์ในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ไม่ใช่แค่ปัญหาของเผ่าพันธุ์อย่างเดียว แต่ยึดโยงกับศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องเปราะบาง ถ้าการบริหารจัดการสองเรื่องนี้ไม่ดีพอ เกิดช่องโหว่ปัญหาและผลกระทบจะตามมาไม่รู้จบ ที่มาของความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจีนกับชาวอุยกูร์ในเขตปกครองตนเองซินเจียง มีสาเหตุมาจาก 1. นโยบายแบ่งแยกแล้วปกครองของรัฐบาลจีน 2. นโยบายของจีนต่อเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ 3. กระแสแนวคิดการรวมเติร์ก และแนวคิดการรวมอิสลาม และ 4. การล่มสลายของสหภาพโซเวียต

ส่วนแนวทางแก้ไขความขัดแย้งในเขตปกครองตนเองซินเจียง ได้แก่ 1. รัฐบาลจีนควรนิยามคำว่า "สุดโต่ง" "ลัทธิสุดโต่ง" "ลัทธิแบ่งแยกดินแดน" และ "ลัทธิก่อการร้าย" ให้ชัดเจน ก่อนดำเนินนโยบายปราบปรามหรือกำจัดแนวคิดดังกล่าว 2. ส่งเสริมการค้าขายของชาวอุยกูร์ เพื่อขจัดความคิดความเป็นพลเมืองชั้นสอง 3. รัฐบาลจีนควรสร้างงานสร้างอาชีพให้ชาวอุยกูร์ตามความถนัดและต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ 4. รัฐบาลจีนควรยอมรับและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมอุยกูร์อย่างจริงใจ พร้อมนำเสนอผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ 5. ผู้นำจีนควรเข้ามารับรู้ปัญหาของชาวอุยกูร์ด้วยตัวเองเพื่อแสดงความจริงใจและเกิด

ความไว้วางใจต่อกัน 6. รัฐบาลจีนควรสร้างความกระจ่างเรื่องค่ายกักกันชาวอุยกูร์อันเป็นประเด็นที่ชาวโลกสงสัย 7. รัฐบาลจีนควรเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น และสะท้อนมุมมองที่ต่างกัน เพื่อนำเสนอต่อผู้นำจีน และ 8. ชาวอุยกูร์ควรพลิกวิกฤตด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ชาวโลกได้รับรู้ถึงอัตลักษณ์และความเป็นมาของพวกเขา

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง ชาวอุยกูร์ เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์

ABSTRACT

The objectives of this academic article were to: 1) present the origins of the conflict and 2) propose guidelines to resolve the conflict in the Xinjiang Autonomous Region of the People's Republic of China. The analysis found that the conflict between the Chinese government and the Uyghurs in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region is not solely a matter of race but is also intricately linked to religion, making the situation particularly delicate. Poor management of these two aspects could lead to ongoing problems with endless consequences. The origins of the conflict between the Chinese government and the Uyghurs in the Xinjiang Autonomous Region can be attributed to 1) the Chinese government's divide and rule policy, 2) Chinese policies toward the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, 3) the rise of Pan-Turkism and Pan-Islamism, and 4) the collapse of the Soviet Union.

Guidelines for resolving conflicts in the Xinjiang Autonomous Region include the following: 1) the Chinese government should clearly define the terms "extreme," "extremism," "separatism," and "terrorism" before implementing policies to suppress or eliminate such ideas, 2) promote trade among the Uyghurs to eliminate the perception of second-class citizenship, 3) the Chinese government should create jobs for Uyghurs that align with their skills and social costs, 4) the Chinese government should sincerely accept and promote the identity of Uyghur Muslims through social media channels, 5) Chinese leaders should personally engage with the Uyghur community to demonstrate sincerity and build mutual trust, 6) the Chinese government should clarify the issue of Uyghur detention camps, which is a topic of global concern, 7) The Chinese government should open a forum to listen to opinions and reflect different viewpoints, which can then be presented to Chinese leaders, and 8) Uyghurs should turn the crisis into an opportunity by promoting tourism to share their identity and history with the world.

Keywords: Conflict, Uyghurs, Xinjiang Uyghur Autonomous Region

บทนำ

ชาวอุยกูร์คือกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคซินเจียง มีภาษาพูดของตัวเองซึ่งคล้ายกับภาษาตุรกี และมองว่าตัวเองมีความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์กับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียกลาง รัฐบาลจีนถูกกล่าวหาว่า ก่ออาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ และอาจจะเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวอุยกูร์ และชนกลุ่มน้อยที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามกลุ่มอื่น ๆ ในภูมิภาคซินเจียง

รัฐบาลจีนยังถูกกล่าวหาว่า พุ่งเป้าโจมตีบุคคลสำคัญทางศาสนาอิสลามและห้ามการปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาหลายอย่างในภูมิภาคนี้ด้วย รวมถึงการทำลายมัสยิดและสุสานหลายแห่ง นักเคลื่อนไหวชาวอุยกูร์ กล่าวว่า “พวกเขาเกรงว่าวัฒนธรรมของพวกเขาเผชิญความเสี่ยงที่จะถูกลบล้างออกไป”

แต่รัฐบาลจีนปฏิเสธทุกข้อกล่าวหาและระบุว่าสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองในซินเจียงเป็นผลมาจากมาตรการต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลจีน (BBC Online, 2022)

ประเทศจีน

จีนเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ เป็นต้นกำเนิดของอารยธรรมลุ่มแม่น้ำฮวงโหที่เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศักราช หลังปกครองด้วยระบอบกษัตริย์มาหลายพันปี เกิดการปฏิวัติครั้งแรกในปี พ.ศ. 2454 ภายใต้การนำของ ดร.ซุน ยัตเซน หัวหน้าพรรคก๊กมินตั๋ง พร้อมสถาปนาประเทศจีนเป็นสาธารณรัฐ จุดประสงค์ในการปฏิวัติ 3 ประการ ได้แก่ **1. ประชาธิปไตย** เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบกษัตริย์มาเป็นประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ **2. ชาตินิยม** เพื่อขับไล่ชาวต่างชาติทั้งชาวตะวันตกและญี่ปุ่นออกจากจีน **3. สังคมนิยม** เพื่อปฏิรูปที่ดินโดยการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรทั่วประเทศ (Chaiyang, 2010)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งฝ่ายรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งยุติลงด้วยชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 เหมาเจ๋อตุง ประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนสถาปนาจีนเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน

ภาพที่ 1 แผนที่ประเทศจีนในปัจจุบัน
แหล่งที่มา : https://th.wikipedia.org/wiki/ประเทศจีน

สาธารณรัฐประชาชนจีนภายใต้อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของจีนไม่นับถือศาสนาใด เพราะเดินตามแนวทางวัตถุนิยมวิภาษวิธีของคาร์ล มากซ์ ที่เชื่อว่ามนุษย์สร้างพระเจ้าและศาสนาเพื่อกดขี่มนุษย์ด้วยกัน จิตหรือวิญญาณไม่มี ทุกอย่างเป็น

ปรากฏการณ์ของวัตถุ ความเชื่อในเรื่องวิญญาณหรือตายแล้วเกิดใหม่ถือเป็นความงมงาย มากซ์เชื่อว่าความเจริญของวัตถุที่มาจากปัญญาของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมนุษย์ก้าวหน้าต่างหาก

อิสลามในประเทศจีน

รัฐบาลจีนจำแนกมุสลิมจีนออกเป็น 10 กลุ่ม ที่จัดได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มแขกขาว สืบเชื้อสายมาจากเอเชียกลาง เรียกว่า “พวกเติร์ก” หรือ “พวกซินเจียง” กับกลุ่มคนผิวเหลืองที่พูดภาษาจีนกลางซึ่งเรียกว่า “จีนมุสลิม”

ศาสนาอิสลามแพร่เข้ามาในจีนครั้งแรกในสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618–960) โดยราชสำนักถังมีบันทึกว่า ในปีที่ 2 แห่งรัชกาลจักรพรรดิถังเกาจง (ค.ศ. 651) มีคณะทูตจากแดนอาระเบียนำบรรณาการมาถวาย พร้อมโน้มน้าวพระองค์ให้เข้ารับอิสลาม แม้พระองค์ทรงปฏิเสธ แต่ยินยอมให้ชาวมุสลิมเผยแผ่ศาสนาได้อย่างเสรี นับเป็นจุดกำเนิดของการเผยแผ่ศาสนาอิสลามในแผ่นดินมังกร

การแพร่กระจายของอิสลามในจีนเกี่ยวข้องกับการค้ากับต่างชาติอย่างแนบแน่น พ่อค้าชาวอาหรับและเปอร์เซียที่รอนแรมมาค้าขายจำนวนไม่น้อยได้ตั้งรกรากถาวรในเมืองจีน บ้างสมรสกับชาวจีนฮั่น นำไปสู่การผสมผสานกลืนกลายทางชาติพันธุ์ นอกจากนี้บทบาทและฐานะทางสังคมของชาวมุสลิมในสังคมจีนโบราณยังจัดอยู่ในระดับที่ดี จำนวนมุสลิมจีนเติบโตขึ้นโดยลำดับ ก่อกำเนิดชนกลุ่มใหม่ที่เรียกว่า “ชาวหุย”

ปัจจุบันคำว่า “หุย” ในสายตาชาวจีนทั่วไปมีความหมายว่า “ชาวฮั่น (จีน) ที่นับถือศาสนาอิสลาม” ประชากรชาวหุยในจีนมีราว 9–11 ล้านคน ใกล้เคียงกับชาวอุยกูร์ ถือเป็นมุสลิมกลุ่มใหญ่ที่สุดกลุ่มหนึ่งในจีน มีวัฒนธรรมส่วนใหญ่เหมือนกับชาวฮั่น เว้นแต่บางอย่างที่ต่างกันด้วยข้อบังคับทางศาสนา เช่น ไม่บริโภคอาหารที่มีหมูเป็นส่วนประกอบ เป็นต้น (Kitchainukul, 2020)

ศาสนาอิสลามแพร่เข้าสู่ดินแดนชาวเติร์กในเอเชียกลางผ่านพ่อค้าอาหรับตั้งแต่ศตวรรษที่ 9 ครั้นศตวรรษที่ 10 ชาวอุยกูร์ก็กลายเป็นมุสลิมเสียเป็นส่วนใหญ่ ประชากรในซินเจียงกว่าร้อยละ 45 เป็นชาวอุยกูร์ที่มีประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์-ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมใกล้ชิดเชื่อมโยงกับกลุ่มคนในเอเชียกลางและตะวันออกกลางมากกว่าจีน

ภาพที่ 2 ชาวมุสลิมอุยกูร์ในมณฑลซินเจียง
แหล่งที่มา : https://www.komthai.com/20258.html

ซินเจียงเป็นเขตปกครองตนเองที่ใหญ่ที่สุดในจีน มีขนาด 1/6 ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีชายแดนติด 8 ประเทศ คือ มองโกเลีย รัสเซีย คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน อัฟกานิสถาน ปากีสถาน และอินเดีย มีวัฒนธรรมของชาวมุสลิมอุยกูร์อันเป็นเอกลักษณ์ แต่กำลังถูกกลืนกินรากเหง้าด้วยการส่งชาวฮั่นเข้าไปอยู่และการปรับทัศนคติโดยรัฐบาลจีน ชาวอุยกูร์เป็นมุสลิมเชื้อสายเติร์กเคยจัดตั้งรัฐเตอร์กิสถานตะวันออก (Eastern Turkestan Republic) ขึ้นปกครองตนเองในช่วงเวลาสั้น ๆ ก่อนถูกจีนเข้ายึดครองปี ค.ศ. 1949

ต่อมามีชาวจีนเชื้อสายฮั่นจำนวนมากพากันอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐาน ทำให้ชาวอุยกูร์หวั่นเกรงว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนกำลังถูกทำให้เลือนหายไป

รัฐบาลจีนพยายามเปลี่ยนซินเจียงให้เป็นดินแดนหลากวัฒนธรรม ที่มีความสำนึกรักชาติจีน พูดภาษาจีนกลางได้ และกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้คนในประเทศมาชมวัฒนธรรมที่แตกต่าง ท่ามกลางการตรวจตราของตำรวจปราบจลาจล

ภาพที่ 3 ตำรวจจีนควบคุมเข้มงวดบริเวณหน้ามัสยิดในซินเจียง

แหล่งที่มา : https://www.js100.com/en/site/news/view/62907

จีนพยายามปราบปรามด้านความมั่นคงในซินเจียง มีชาวอุยกูร์มากกว่าหนึ่งล้านคนถูกควบคุมตัวในศูนย์ปรับทัศนคติใหม่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 ตามคำกล่าวของผู้เชี่ยวชาญและนักวิจัยของสหประชาชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่รัฐบาลจีนระบุว่าเพื่อขจัด “ลัทธิสุดโต่ง” (Matichon Online, 2021)

มีการควบคุมที่เข้มงวดในความเป็นอยู่ของชาวอุยกูร์ ทั้งเรื่องศาสนา และการใช้ชีวิต มีชาวอุยกูร์เล่าว่าเขาถูกติดตามความเป็นอยู่ เมื่อติดต่อกับเพื่อน ๆ ภายนอกประเทศ ข่าวการจำกัดสิทธิอย่างเคร่งครัดในการเดินทาง เช่น การตรวจพาสปอร์ต ข่าวการแอบติดตั้งแอปพลิเคชั่นในโทรศัพท์ของประชาชน เพื่อตรวจสอบการใช้งานและการติดต่อต่าง ๆ ด้วย

ประเด็นที่พูดถึงมากที่สุดในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คือ “ค่ายกักกัน” มีเอกสาร และการเปิดเผยภาพดาวเทียมค่ายที่ถูกสร้างในหลายเขตของเขตปกครอง โดยสหประชาชาติยืนยันว่ามีรายงานที่น่าเชื่อถือว่ามีประชาชนชาวอุยกูร์อย่างน้อย 1 ล้านคนถูกกักตัวเพื่อปรับทัศนคติ (The MATTER, 2018)

ด้านจีนไม่ยอมรับการมีอยู่ของค่ายกักกัน อ้างว่าเป็นค่ายฝึกอบรมและให้การศึกษาตามความสมัครใจ และโฆษณาชวนเชื่อ ว่าค่ายเหล่านี้เป็นโรงเรียนที่ให้การศึกษา และเปลี่ยนความคิดประชาชนใหม่ให้ดีขึ้น

รัฐบาลจีนพยายามสร้างซินเจียงแบบใหม่ขึ้นมาโดยสร้างสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ในทางตอนใต้ของซินเจียง ป้ายโฆษณาชวนเชื่อของพรรคคอมมิวนิสต์พบเห็นได้ทั่วไปเพื่อกระตุ้นความจงรักภักดีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชาติพันธุ์ และมีภาพวาดพรรณนาถึงครอบครัวผสมระหว่างชาวอุยกูร์และชาวฮั่นที่มีความสุข เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น แต่มันดูเหมือนการกลืนกินความเป็นอุยกูร์ที่แท้จริง เหลือไว้เพียง

เปลือกนอก เพื่อหารายได้จากวัฒนธรรมที่แตกต่างของพวกเขาเท่านั้น (Matichon Online, 2021)

กรอบในการวิเคราะห์

ทัศนะที่สำคัญเกี่ยวกับความขัดแย้ง

สังคมปัจจุบันคนเราต่างก็แสดงความแตกต่างกันในบางลักษณะออกมา ความแตกต่างนั้นอาจเป็นฐานะทางการเงิน อำนาจ การเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ที่ซ่อนเร้นหรือเปิดเผย ความเชื่อ ค่านิยม การมองโลก ความสนใจและความปรารถนา ประเด็นเหล่านี้อาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น

แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งได้พัฒนาจากอดีตถึงปัจจุบัน แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งที่ยอมรับว่าเป็นแบบฉบับมีดังนี้

คาร์ล มากซ์ (Karl Marx) เชื่อว่าจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจาก**เศรษฐกิจ** ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและทางการเมือง มากซ์เชื่อว่าความขัดแย้งเป็นสภาพปกติของสังคม เป็นแกนกลางของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ (Ngamlamom, 2015)

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) เชื่อว่าความขัดแย้งมีจุดเริ่มต้นจากการขัดกันใน**ผลประโยชน์**เนื่องมาจากการมีทรัพยากรจำกัด ความขัดแย้งไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การต่อสู้กัน (Wisalaporn, 1991)

จอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) เห็นว่าความขัดแย้งเป็น**ปฏิสัมพันธ์**รูปแบบหนึ่ง ความขัดแย้งแสดงถึงลักษณะความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้ง ความขัดแย้งเป็นผลจากการมีความรู้สึกเข้าข้างตนเองมากกว่าเข้าข้างฝ่ายอื่น ความขัดแย้งทำให้เกิดความกลมเกลียว และความกลมเกลียวก็ทำให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกัน ความขัดแย้งนำไปสู่การบริหารงานแบบรวมอำนาจ (Phukaphan, 1999)

เกตาโน มอสคา (Gaetano Mosca) เห็นว่าความขัดแย้งเป็นของปกติที่เกิดโดย**ธรรมชาติ**และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความขัดแย้งจำเป็นต่อการสร้างความก้าวหน้า และความเป็นระเบียบของสังคม ความขัดแย้งที่สำคัญที่สุดในสังคมคือความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจ (Wisalaporn, 1991)

เลวิซ เอ โคเซอร์ (Lewis A. Coser) ได้ขยายแนวคิดของซิมเมลให้กว้างขวางออกไป โดยชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ความขัดแย้งอาจนำไปสู่ความกลมเกลียวหรือความแตกแยก (Ngamlamom, 2015)

ธีโอดอร์ แคพโลว์ (Theodore Caplow) เชื่อว่าความขัดแย้งเป็นกระบวนการเบื้องต้นทางสังคม เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นฝ่ายอ่อนแอกว่าจะรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับฝ่ายที่เข้มแข็งกว่า แคพโลว์ได้เสนอแนะรูปแบบการรวมตัวกันของไตรภาคี (Wisalaporn, 1991)

ความขัดแย้งตามแนวคิดทาง**สังคมวิทยา**ตั้งอยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างทางสังคมและความสนใจของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ความแตกต่างของความสนใจนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม (Wisalaporn, 1991)

ดังนั้น แนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นจึงนำมาปรับใช้ในการศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยความขัดแย้งดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดต่อไปนี้

1. นโยบายแบ่งแยกแล้วปกครองของรัฐบาลจีน เพราะระบอบคอมมิวนิสต์ไม่เชื่อเรื่องศาสนาและพระเจ้า ทำให้ศาสนาอิสลามถือเป็นศัตรูกับลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม (1966-1976) ของเหมา เจ๋อตง แต่นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 รัฐบาลจีนให้ชาวมุสลิมปฏิบัติศาสนกิจอย่างเสรีมากขึ้นภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวด

2. นโยบายของรัฐบาลจีนต่อเขตปกครองตนเองซินเจียง เพราะจีนกำลังผงาดขึ้นเป็นมหาอำนาจ นโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของจีนทำให้ชาวมุสลิมในซินเจียงกลายเป็นเหยื่อความรุนแรง การปฏิบัติศาสนกิจของชาวมุสลิมในพื้นที่อ่อนไหวถูกมองด้วยความหวาดระแวง การจำกัดสิทธิทางศาสนาหลายประการ รวมถึงค่ายกักขัง

3. กระแสแนวคิด การรวมเติร์ก (Pan-Turkism) และแนวคิดการรวมอิสลาม (Pan-Islamism) เพราะแนวคิดทั้ง 2 ในหมู่ชาวอุยกูร์นับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ทำให้จีนหวาดระแวงถึงขั้นกระทำการรุนแรงต่อชาวอุยกูร์ รวมถึงการจัดตั้งสาธารณรัฐเตอร์กิสถานตะวันออกช่วงทศวรรษที่ 1930-1940 ทำให้รัฐบาลจีนหวาดระแวงกระแสแบ่งแยกดินแดนในซินเจียงเรื่อยมา

4. การล่มสลายของสหภาพโซเวียต เพราะการแยกตัวเป็นรัฐเอกราชของกลุ่มชนเชื้อชาติเติร์กในเอเชียกลาง 5-6 ประเทศ ในช่วงทศวรรษที่ 1990 ก็ยิ่งทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนหวาดเกรงกระแสการเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกดินแดนของชาวอุยกูร์ออกจากจีน กระทั่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจีนกับชาวอุยกูร์ในซินเจียง ซึ่งปรากฏในกรอบในการวิเคราะห์ดังภาพที่ 4

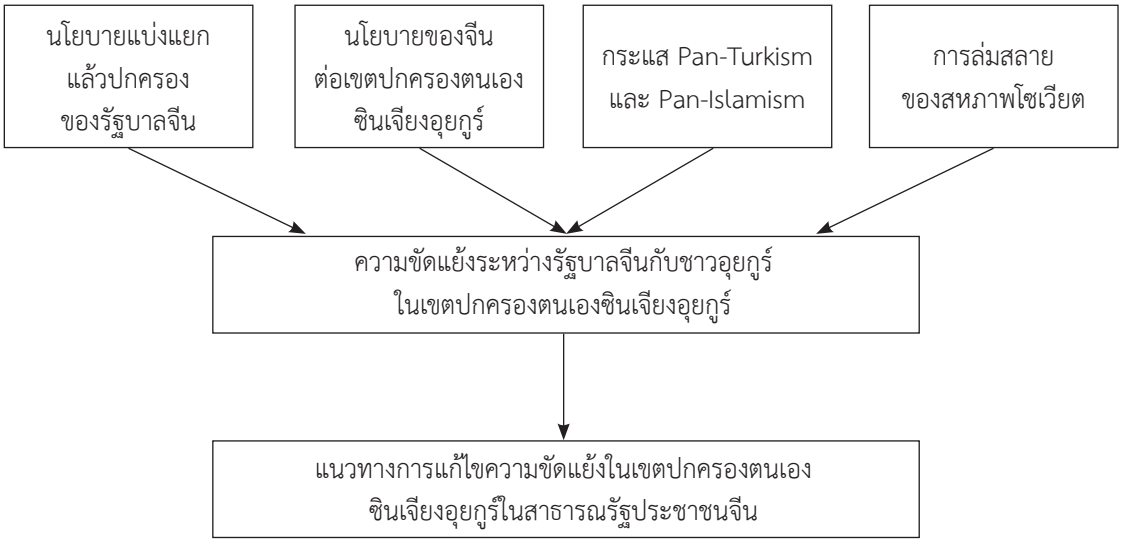

ภาพที่ 4 กรอบในการวิเคราะห์

เนื้อหา

ความขัดแย้งบนแผ่นดินซินเจียง

ประชากรในซินเจียงมีหลากหลายชาติพันธุ์ ชาวมุสลิมอุยกูร์เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุดในพื้นที่ (45%) ชาวจีนฮั่น (39%) รองมาคือ ชาว “มุสลิมหุย” และชนชาติอื่น ๆ ทว่าความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างชาวอุยกูร์ ชาวหุย และชาวจีนฮั่นในซินเจียงน่าสนใจ เพราะมันสะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

มุสลิมหุยกับชาวอุยกูร์ดูเหมือนจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และศาสนา ก่อนหน้าทศวรรษที่ 1960 รัฐบาลจีนใช้คำว่า “หุย” กับทั้งชาวอุยกูร์และชาวหุยแบบไม่มีการแยกแยะ บรรพบุรุษของชาวหุยเองสืบไปสืบมาก็มาจากเชื้อสายเติร์ก จากดินแดนเอเชียกลางคล้าย ๆ กับชาวอุยกูร์ และด้วยความที่นับถือศาสนาเดียวกัน ชาวมุสลิมหุยจึงมีความเห็นอกเห็นใจชะตากรรมของมุสลิมอุยกูร์ในซินเจียงอยู่ไม่น้อย

ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมจีนกับชาวฮั่น (ประมาณร้อยละ 90 ของประชากรจีน) ไม่ค่อยดีมากนัก ความขัดแย้งเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 300 ปี ชาวมุสลิมอุยกูร์ลุกฮือต่อต้านการขยายดินแดน การปราบปราม และการเข่นฆ่าของพวกแมนจู-ฮั่นที่เกิดขึ้นหลายครั้งนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 17-20 (Aree, 2019)

สาเหตุความขัดแย้ง

เหตุผลสำคัญที่จีนมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในเขตปกครองตนเองซินเจียงจนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจีนกับชาวอุยกูร์มีสาเหตุดังนี้

1. นโยบายแบ่งแยกแล้วปกครองของรัฐบาลจีน

ช่วงศตวรรษที่ 16 หลังจากที่ราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644-1911) พิชิตกรุงคาชการ์ (ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของซินเจียงปัจจุบัน) ขุนนางจีนชาวฮั่นจำนวนหนึ่งก็เริ่มปราบปรามทำลายสิ่งที่พวกเขามองว่าเป็น ‘ศาสนาแปลกปลอม’ ของชาวมุสลิม

ต่อมา เมื่อ ดร.ซุนยัดเซนปฏิวัติโค่นล้มราชวงศ์ชิงในปี ค.ศ.1911 ปกครองด้วยระบอบสาธารณรัฐ (ค.ศ. 1911-1949) หรือที่เรียกว่า ‘Five-Peoples Republican’ ชาวมุสลิมมีสถานะทางการเมืองดีขึ้น ยุคสมัยนี้จีนประกอบไปด้วยประชากร 5 กลุ่มใหญ่ ที่สำคัญคือ พวกมองโกล แมนจู มุสลิม ฮั่น และทิเบต องค์กรมุสลิมจำนวนมากได้รับโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งการทูตระหว่างประเทศ ถึงขั้นที่ชาวมุสลิมได้ร้องขอการสนับสนุนจากกลุ่มประเทศในโลกมุสลิมให้ช่วยเหลือจีน ในการต่อต้านสงครามที่ญี่ปุ่นเข้ามารุกรานเลยทีเดียว

สาธารณรัฐประชาชนจีนได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 โดยเหมา เจ๋อตุง ภายหลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีชัยชนะในสงครามกลางเมืองเหนือพรรคก๊กหมินตั๋ง อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของจีนไม่นับถือศาสนาใด เพราะว่าเดินตามแนวทางวัตถุนิยมวิภาษวิธีของคาร์ล มากซ์ที่เชื่อว่ามนุษย์สร้างพระเจ้าและศาสนาเพื่อกดขี่มนุษย์ด้วยกัน จิตหรือวิญญาณไม่มี ทุกอย่างเป็นปรากฏการณ์ของวัตถุ ความเชื่อในเรื่องวิญญาณหรือตายแล้วเกิดใหม่ถือเป็นความงมงาย มากซ์เชื่อว่าความเจริญของวัตถุที่มาจากปัญญาของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมนุษย์ก้าวหน้าต่างหาก

ยุคสมัยคอมมิวนิสต์ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมกับจีนก็มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น จีนมีนโยบายแบ่งแยกแล้วปกครอง โดยแบ่งมุสลิมเป็น 10 ชนชาติ แต่อีกด้านหนึ่ง ศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมก็ตกเป็นเป้าของการทำลายล้าง เพราะอิสลามถือเป็นศัตรูกับระบอบสังคมนิยมและลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม (ค.ศ. 1966-1976) แต่นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 จีนก็ปล่อยให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างเสรีมากขึ้นภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวดของหน่วยงานภาครัฐ

2. นโยบายของรัฐบาลจีนต่อเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์

ปัจจุบันชาวมุสลิมจีนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่างภายใต้บริบทที่ประเทศจีนกำลังผงาดขึ้นเป็นมหาอำนาจ และกระแสชาตินิยมของชาวฮั่นเริ่มก่อตัวขึ้นอย่างเข้มข้นอีกครั้ง ขณะเดียวกัน นโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลจีนภายใต้กรอบความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization หรือ Shanghai 5) ก็ทำให้ชาวมุสลิมในซินเจียงกลายเป็นเหยื่อความรุนแรง การปฏิบัติศาสนกิจของชาวมุสลิมในพื้นที่อ่อนไหวถูกมองด้วยความหวาดระแวง นำไปสู่การจำกัดสิทธิทางศาสนาหลายประการ

แม้ชาวมุสลิมหุยที่กระจายตัวไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศจีนจะไม่ได้รับผลกระทบแต่บางครั้งสิทธิขั้นพื้นฐานบางประการในบางพื้นที่ก็ถูกละเมิด เช่น ชาวมุสลิมหุยที่อาศัยในพื้นที่ตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศมักถูกจำกัดสิทธิในการได้หนังสือเดินทาง จนเป็นอุปสรรคใหญ่ในการไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่ซาอุดีอาระเบีย

ขณะเดียวกัน ชาวฮั่นบางกลุ่มเริ่มออกมารณรงค์ต่อต้านอิสลามในหลาย ๆ มิติ ในดินแดนซินเจียง สถานการณ์ความทุกข์ยากของชาวอุยกูร์เริ่มเป็นที่รับรู้ของประชาคมโลกมากขึ้น โดยเฉพาะกรณีที่ทางการจีนได้ใช้อำนาจเผด็จการกักขังชาวอุยกูร์ในค่ายกักกัน ซึ่งสหประชาชาติเรียกว่า “ค่ายกักกันในช่วงสงครามโลก”

3. กระแสแนวคิด Pan-Turkism และ Pan-Islamism

นโยบายของจีนต่อเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ เป็นผลมาจากสงครามโลกทั้ง 2 ครั้ง ตลอดจนสงครามเย็นและสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในยุคปัจจุบัน ขณะเดียวกันการเติบโตของกระแสแนวคิดการรวมเติร์ก (Pan-Turkism) และแนวคิดการรวมอิสลาม (Pan-Islamism) ในหมู่ชาวอุยกูร์นับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้จีนหวาดระแวงถึงขั้นกระทำการรุนแรงต่อชาวอุยกูร์ ความสำเร็จของชาวอุยกูร์ในการจัดตั้งสาธารณรัฐเตอร์กิสถานตะวันออกได้ในช่วงทศวรรษที่ 1930-1940 แม้จะดำรงอยู่แค่ชั่วคราว แต่ก็เป็นช่วงเวลาที่ทำให้จีนหวาดระแวงกระแสแบ่งแยกดินแดนในซินเจียงเรื่อยมา

แนวคิดทางการเมืองที่อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา วูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) พยายามใช้ในการสร้างสันติภาพหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 คือ แนวคิด “สิทธิในการกำหนดชะตากรรมตนเอง” (Right to Self-Determination) โดยกล่าวว่า สหรัฐอเมริกาเชื่อมั่นใน “สิทธิของปวงชนทุกคนในอันที่จะเลือกว่าจะจงรักภักดีผู้ใดและในอันที่จะเลือกว่าตนควรจะเป็นอิสระไม่อยู่ในบัญชาของผู้ใด”

ในแง่กฎหมาย สหประชาชาติได้ให้การรับรองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในกฎบัตรสหประชาชาติ และอยู่ในมาตรา 1 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) และมาตรา 1 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Culture Rights) ทำให้สิทธินี้ มีผลบังคับใช้ต่อรัฐต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติไปด้วย ซึ่งรองรับให้ “กลุ่มชน (A people) ทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดชะตากรรมตนเอง โดยสิทธิดังกล่าวพวกเขามีเสรีภาพในการตัดสินใจในสถานะทางการเมือง และดำเนินการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเสรี” แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นง่าย ๆ เพราะแม้กฎบัตรของสหประชาชาติจะมีผลต่อรัฐ ต่อประเทศที่เป็นสมาชิก แต่ผู้ที่จะตัดสินใจว่าจะให้กลุ่มชนสามารถมีสิทธิในการกำหนดชะตากรรมตนเองได้หรือไม่นั้นคือรัฐนั้นเอง (Ropers, 2014)

4. การล่มสลายของสหภาพโซเวียต

การล่มสลายของสหภาพโซเวียตและการแยกตัวเป็นรัฐเอกราชของกลุ่มชนเชื้อชาติเติร์กในเอเชียกลาง 5-6 ประเทศ ในช่วงทศวรรษที่ 1990 ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนหวาดเกรงกระแสการเคลื่อนไหว เพื่อแบ่งแยกดินแดนของชาวอุยกูร์ออกจากจีนเหมือนที่เกิดขึ้นกับสหภาพโซเวียต ด้วยเหตุนี้จีนจึงอยู่เฉยไม่ได้ สุดท้ายต้องออกแคมเปญ “ต่อต้านสามพลังความชั่วร้าย” คือ ลัทธิสุดโต่ง ลัทธิแบ่งแยกดินแดน และลัทธิก่อการร้าย เป้าหมายคือ ป้องกันไม่ให้ชาวอุยกูร์แยกตัวเป็นรัฐอิสระได้

หลังเหตุการณ์ 9/11 จีนถูกมองว่าพยายามเดินตามรอยสหรัฐอเมริกา โดยใช้นโยบายสงครามต่อต้านการก่อการร้าย เพื่อสร้างความชอบธรรมให้นโยบายและปฏิบัติการของตนเองในดินแดนซินเจียง จนทำให้โลกมองไม่เห็นประเด็นเรื่องมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชนที่ถูกละเมิดอย่างหนัก มีรายงานว่า ชาวอุยกูร์ทั้งที่เป็นแกนนำและชาวบ้านธรรมดาจำนวนมากถูกเจ้าหน้าที่ทางการจับตา ถูกออกหมายจับ ถูกศาลตัดสินจำคุก หรือแม้กระทั่งถูกประหารชีวิตด้วยข้อหามีแนวคิดแบ่งแยกดินแดน หรือไม่อย่างนั้นก็เป็นข้อหาก่อการร้าย ไม่มีใครรู้จำนวนนักโทษทางการเมืองชาวอุยกูร์แน่ชัดที่ยังถูกคุมขังอยู่ในซินเจียงขณะนี้ นอกจากนี้ยังมีการบังคับให้ชาวอุยกูร์จำนวนมากเข้ามาอยู่ในค่ายกักกันเพื่อปรับทัศนคติ

แม้แต่ชาวอุยกูร์ที่ได้รับสัญชาติอื่นไปแล้ว หากถูกจับในดินแดนเอเชียกลาง ก็จะถูกส่งตัวกลับไปให้ประเทศจีน เพราะจีนและกลุ่มประเทศเอเชียกลางมีความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้ายอย่างใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้จึงไม่แปลกที่ตลอดช่วงทศวรรษที่ 1990 ถึงปัจจุบัน จะเห็นการลุกฮือขึ้นของชาวอุยกูร์ เดินขบวนประท้วงนโยบายการปราบปรามของทางการจีนเป็นระยะ ๆ ซึ่งก็จะตามมาด้วยการใช้กำลังปราบปรามประชาชนอย่างนองเลือดในหลาย ๆ ครั้ง

สภาพการณ์ของมุสลิมอุยกูร์ผิดแผกแตกต่างไปจากมุสลิมหุย เพราะนอกจากมุสลิมหุยจะไม่ค่อยได้รับผลกระทบอะไรมากนักจากนโยบายของจีนในซินเจียงแล้ว พวกเขายังประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจการค้าในเมืองอุรุมชี เมืองเอกของซินเจียง โดยเฉพาะในเขตปกครองตนเองของชาวหุย (Changji Hui Autonomous Region) นักธุรกิจ

และชาวไร่ชาวนาที่เป็นมุสลิมหุยเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงตลาดเศรษฐกิจ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากชาวหุยในซินเจียงมีเครือข่ายการค้าและสังคมกับชาวหุยด้วยกันนอกพื้นที่ซินเจียงอย่างกว้างขวาง ที่สำคัญคือ ชาวหุยเหล่านี้พูดภาษาจีนและมีวิถีทางวัฒนธรรมแบบจีน ซึ่งแตกต่างจากชาวอุยกูร์ที่ทั้งภาษาและวัฒนธรรมเป็นแบบชาวเติร์ก

สำหรับชาวมุสลิมหุย การเรียนรู้และใช้ภาษาจีนถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันกับชาวจีนฮั่นและเป็นเครื่องมือในการสร้างโอกาสให้ตนเอง แต่สำหรับชาวอุยกูร์แล้ว การเรียนรู้ภาษาจีนวัฒนธรรมจีน กลายเป็นเรื่องของการยอมอ่อนข้อให้กับรัฐที่มีนโยบายกลืนกินวัฒนธรรมของชาวอุยกูร์มาตลอด ขณะที่สำหรับชาวมุสลิมหุยแล้ว อัตลักษณ์ที่พวกเขารู้สึกแตกต่างกับชาวจีนฮั่นประการเดียวคือ ศาสนาอิสลาม แต่สำหรับมุสลิมอุยกูร์แล้ว นอกจากศาสนาที่มีความแตกต่างแล้ว พวกเขายังพยายามขับเน้นเรื่องความแตกต่างทางอัตลักษณ์ว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรมอีกด้วย

ช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา มีคลื่นผู้อพยพชาวอุยกูร์หลั่งไหลออกจากประเทศจีนจำนวนมาก สาเหตุสำคัญคือ การถูกลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่ทำให้พวกเขาไม่สามารถอยู่ในพื้นที่บ้านเกิดได้อีกต่อไป

แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

จากการศึกษาที่มาของความขัดแย้งและแนวทางแก้ไขความขัดแย้งในเขตปกครองตนเองซินเจียงในสาธารณรัฐประชาชนจีน ทำให้พบว่า

1. รัฐบาลจีนควรนิยามความหมายของคำว่า “สุดโต่ง” หรือ “ลัทธิสุดโต่ง” “ลัทธิแบ่งแยกดินแดน” และ “ลัทธิก่อการร้าย” ให้ชัดเจนก่อนดำเนินการนโยบายปราบปรามหรือกำจัดแนวคิดดังกล่าวออกไปจากพื้นที่เป้าหมายหรือทุกที่ในประเทศ

สอดคล้องกับแนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ที่เชื่อว่า “ความขัดแย้งทั้งหลายไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การต่อสู้กัน” หากรัฐบาลจีนหันมาให้ความสนใจนิยามคำว่า “สุดโต่ง” หรือ “ลัทธิสุดโต่ง” “ลัทธิแบ่งแยกดินแดน” และ “ลัทธิก่อการร้าย” ด้วยใจเป็นกลางว่า แต่ละคนมีทัศนะคติ มุมมอง ประสบการณ์ ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อศาสนา วิถีชีวิต ฯลฯ ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการที่ชาวมุสลิมอุยกูร์ในซินเจียงมีพฤติกรรมและชุดความคิดที่แตกต่างจากรัฐบาลจีน ก็ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรและไม่จำเป็นต้องกำจัดหรือปราบปรามพฤติกรรมและชุดความคิดเหล่านั้นโดยทันที แต่ควรหันมาพูดคุยแลกเปลี่ยน ปรับทัศนคติ และหาทางออกร่วมกัน เพื่อรับรู้และเข้าใจสิ่งที่แต่ละฝ่ายต้องการ หากรัฐบาลจีนเลือกแก้ไขปัญหาด้วยวิธีนี้ ความขัดแย้งทั้งหลายก็ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การต่อสู้กัน

2. ส่งเสริมการค้าขายของชาวอุยกูร์ ไม่ให้พวกเขามีความคิดว่าพวกเขาเป็นพลเมืองชั้นสอง อาทิ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การสร้างแหล่งค้าขายเพื่อนำสินค้าท้องถิ่นของพวกเขาจัดแสดง สร้างโอกาสทางการค้า และเพิ่มมูลค่าสินค้า

สอดคล้องกับแนวคิดของคาร์ล มากซ์ (Karl Marx) ที่เชื่อว่า “จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจากเศรษฐกิจ และความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ

จะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและทางการเมือง” ดังนั้นหากชาวอุยกูร์มีความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจและมีการค้าขายที่มั่นคง รัฐบาลส่งเสริมการค้าขายทั้งภายในและภายนอกประเทศ หาตลาดเพื่อระบายสินค้าท้องถิ่น จนนำไปสู่การอยู่ดีกินดีของประชาชน ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองในเขตปกครองตนเองซินเจียงก็จะค่อย ๆ ลดลงไปโดยปริยาย

3. รัฐบาลจีนควรสร้างงานสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นกับชาวอุยกูร์อย่างเป็นรูปธรรมในด้านความถนัดของพวกเขา และต้นทุนทางสังคมที่พวกเขามี หรือแม้แต่การสร้างงานสร้างอาชีพให้เท่าทันยุคสมัยปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลจีนมีนโยบายเน้นการท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นหลัก

สอดคล้องกับแนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ที่เชื่อว่า “ความขัดแย้งมีจุดเริ่มต้นจากการขัดกันในผลประโยชน์เนื่องมาจากการมีทรัพยากรจำกัด ความขัดแย้งทั้งหลายไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การต่อสู้กัน” ปัจจุบันเขตปกครองตนเองซินเจียงเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมของชาวมุสลิมอุยกูร์อันเป็นเอกลักษณ์ แต่กำลังถูกกลืนกินรากเหง้าขณะเดียวกันก็มีชาวจีนเชื้อสายฮั่นจำนวนมากพากันอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐาน จนทำให้ชาวอุยกูร์หวั่นเกรงว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนกำลังถูกทำให้เลือนหายไป รัฐบาลจีนต้องสร้างงานสร้างอาชีพให้ชาวอุยกูร์จากต้นทุนทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ซินเจียง อาทิ ภูเขา แม่น้ำ ทะเลสาบแอ่ง ทะเลทราย รวมถึงทรัพยากรน้ำมันปิโตรเลียมแก๊สธรรมชาติ เพื่อพวกเขาจะได้ไม่อพยพออกจากบ้านเกิด ไม่ทะเลาะกับชาวจีนฮั่นที่อพยพเข้ามาใหม่ร่วมมือกับรัฐบาลพัฒนาท้องถิ่น ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในอดีต มองไปสู่อนาคตที่มีแต่ความร่วมมือและทิ้งอดีตอันไม่น่าจดจำ

ภาพที่ 5 และ 6 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง พูดคุยกับผู้นำท้องถิ่นในเขตปกครองตนเองอุยกูร์ซินเจียงและพูดถึงความสำคัญในการปกป้องพรมแดนและการส่งเสริมเศรษฐกิจกับผู้นำท้องถิ่น
แหล่งที่มา : https://mgronline.com/china/detail/9570000048087

4. การยอมรับและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมอุยกูร์โดยรัฐบาลจีนเข้ามามีส่วนในการส่งเสริมอย่างจริงจังและจริงใจ และนำเสนอสู่สายตาชาวโลกผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมทั้งสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อแสวงหาการยอมรับอัตลักษณ์เหล่านั้น

สอดคล้องกับแนวคิดของเกตาโน มอสคา (Gaetano Mosca) ที่เห็นว่า “ความขัดแย้งเป็นเรื่อง

ปกติที่เกิดโดยธรรมชาติและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความขัดแย้งจำเป็นต่อการสร้างความก้าวหน้าและความเป็นระเบียบของสังคม” ดังนั้นรัฐบาลจีนต้องตระหนักถึงความแตกต่างทางอัตลักษณ์ของชาวอุยกูร์ว่ามีความแตกต่างกับประชากรจีนเชื้อสายฮั่น มองโกล แมนจู ทิเบต ฯลฯ ดังนั้น การยอมรับและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมอุยกูร์ด้วยความจริงใจ และหากมีการนำเสนอสู่สายตาชาวโลกทางสื่อสังคมออนไลน์ก็ยิ่งทำให้ชาวอุยกูร์มีความภูมิใจในอัตลักษณ์และความมีตัวตนของพวกเขา

5. ผู้นำจีนควรเข้ามารับรู้ปัญหาของชาวอุยกูร์ด้วยตัวเอง อาทิ การเข้ามาเยี่ยมเยือน สร้างสัมพันธไมตรี การมาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวอุยกูร์ในวาระสำคัญ ๆ จนทำให้เกิดความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน

สอดคล้องกับแนวคิดของจอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) ที่เห็นว่า “ความขัดแย้งเป็นปฏิสัมพันธ์รูปแบบหนึ่ง ความขัดแย้งแสดงให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้ง ความขัดแย้งทำให้เกิดความกลมเกลียว และความกลมเกลียวก็ทำให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกัน ความขัดแย้งนำไปสู่การบริหารงานแบบรวมอำนาจ” ดังนั้น ปัญหาความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันระหว่างรัฐบาลจีนกับชาวมุสลิมอุยกูร์สามารถแก้ไขได้ด้วยการที่รัฐบาลจีนเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับชาวอุยกูร์ในกิจกรรมสำคัญ ๆ ทางประเพณีและศาสนา เพื่อลดช่องว่างและสร้างความกลมเกลียวระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อสะดวกต่อการบริหารงานของรัฐบาลจีนต่อซินเจียงที่ใช้ระบบแบบรวมศูนย์อำนาจอยู่แล้ว

6. รัฐบาลจีนควรสร้างความกระจ่างแก่ชาวโลกเรื่องค่ายกักกัน ที่ถือเป็นเป้าโจมตีมาตลอดด้วยวิธีการนำสื่อมวลชนเข้าชม และแถลงข่าวร่วมในประเด็นที่ชาวโลกสงสัย (เท่าที่รัฐบาลจีนทำได้)

สอดคล้องกับแนวคิดของธีโอดอร์ แคพโลว์ (Theodore Caplow) ที่เชื่อว่า “ความขัดแย้งเป็นกระบวนการเบื้องต้นทางสังคม เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นฝ่ายอ่อนแอกว่าจะรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับฝ่ายที่เข้มแข็งกว่า” ซึ่งหากใครได้ติดตามข่าวชาวมุสลิมอุยกูร์ที่มีความพยายามให้สื่อตะวันตกตีแผ่เรื่องค่ายกักกันหรือ “ค่ายปรับทัศนคติ” เพราะพวกเขาไม่สามารถต่อต้านนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลจีนได้ จึงต้องหาแนวร่วมเพื่อต่อกรกับรัฐบาลจีนผ่านทางสื่อตะวันตกที่ออกข่าวและจัดทำสารคดีในประเด็นดังกล่าว จนเป็นกระแสให้ประชาคมโลกหันมาให้ความสนใจปัญหาดังกล่าว ซึ่งรัฐบาลจีนได้อ้างว่าเป็น “ค่ายอบรมให้การศึกษาใหม่” (Re-education camps) ที่สร้างขึ้นทั่วเขตปกครองตนเองซินเจียง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ไม่ได้เป็นอะไรไปมากกว่า “โรงเรียน” แต่ก็ยังคงนำไปสู่ความเคลือบแคลงสงสัยอย่างยิ่งต่อสิ่งที่รัฐบาลจีนเปิดเผยต่อสาธารณะ ในการนี้รัฐบาลจีนจึงควรฉวยโอกาสสร้างความกระจ่างแก่ประชาคมโลกด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ การแถลงข่าว การเชิญนักวิชาการ ผู้สื่อข่าว และบุคคลทั่วไปที่สนใจติดตามข่าวเข้าไปสังเกตการณ์ รับฟัง เสวนา พูดคุยแลกเปลี่ยน ซักถาม รวมถึงพาเข้าชมสถานที่ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นค่ายกักกัน เพื่อความเข้าใจอันดีและลดแรงกดดันจากประชาคมโลก

7. รัฐบาลจีนควรเปิดเวทีแสดงความคิดเห็น รับฟังความเห็นต่าง โดยมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลจีนเข้ามารับฟัง และสะท้อนมุมมองที่ต่างกัน ถอดบทเรียนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตที่เกิดขึ้นและที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้น เพื่อนำผลของบทเรียน

เหล่านั้นไปให้ผู้นำสูงสุดจีนได้รับรู้ถึงความคิดความเห็นที่แท้จริงของชาวอุยกูร์

สอดคล้องกับแนวคิดทางสังคมวิทยาที่เชื่อว่า “ความขัดแย้งตั้งอยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างทางสังคมและความสนใจของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ความแตกต่างของความสนใจนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม” หากมีการจัดเวทีแสดงความคิดเห็น เพื่อรับฟังความเห็นต่างและมุมมองที่ต่างกันบนพื้นฐานของโครงสร้างทางสังคมของชาวมุสลิมอุยกูร์ และความสนใจในประเด็นที่ต่างกัน ก็จะสามารถลดระดับความขุ่นเคืองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตอันไม่สามารถย้อนกลับไปแก้ไขได้ และหากผู้นำจีนให้ความสนใจปัญหาเหล่านี้ด้วยแล้ว ก็ยิ่งมีผลไปในทางบวกมากยิ่งขึ้น

8. ชาวอุยกูร์ควรพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสในนโยบายของรัฐบาลจีนในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ชาวโลกได้รู้ถึงอัตลักษณ์และความเป็นมาของพวกเขา

สอดคล้องกับแนวคิดของเลวิซ เอ โคเซอร์ (Lewis A. Coser) ที่ชี้ให้เห็นว่า “ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์” หากชาวอุยกูร์ที่มีอัตลักษณ์และความเป็นมาของตัวเองได้พลิกวิกฤตความขัดแย้งครั้งนี้มาพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่พวกเขามีต้นทุนทางทรัพยากรอาทิ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ วัฒนธรรมการกิน วัฒนธรรมการแต่งกาย ฯลฯ ที่สามารถสืบค้นได้ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจาก 3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

1) นักท่องเที่ยวจากโลกมุสลิมที่มีความเห็นอกเห็นใจพี่น้องมุสลิมด้วยกัน

2) นักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านแถบเอเชียกลางที่มีประเพณีวัฒนธรรม เช่น การกิน การแต่งกาย ภาษา ศาสนา ฯลฯ ที่ใกล้เคียงกับชาวอุยกูร์

3) นักท่องเที่ยวชาวตะวันตกที่ต้องการสืบหาความจริงในความเป็นไปของชาวอุยกูร์ที่พวกเขารับรู้จากสื่อกระแสหลักของตะวันตกและรวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ในเพลตฟอร์มต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างที่พวกเขารับรู้หรือไม่อย่างไร

แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ในสาธารณรัฐประชาชนจีนทั้ง 8 แนวทางนี้ รัฐบาลจีนต้องเป็นฝ่ายเริ่มดำเนินการอย่างรอบคอบและจริงใจ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายกำจัดลัทธิสุดโต่ง ลัทธิแบ่งแยกดินแดน และลัทธิการก่อการร้าย การส่งเสริมการค้าการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการสร้างงานสร้างอาชีพให้ชาวอุยกูร์เพื่อลดกระแสความคิดการเป็นพลเมืองชั้นสองและการถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐบาลจีน การยอมรับและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมอุยกูร์สู่สายตาชาวโลกผ่านช่องทางสื่อออนไลน์อันทันสมัย ซึ่งรัฐบาลจีนมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและพัฒนามากกว่าหลายประเทศ การทำเรื่องค่ายกักกันชาวอุยกูร์อันเป็นประเด็นอ่อนไหวในเวทีการเมืองโลกให้เป็นที่กระจ่างแก่ประชาคมโลกด้วยวิธีการต่าง ๆ การสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจด้วยการรับฟังปัญหาและการเปิดเวทีรับฟังความเห็นต่างเพื่อนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขต่อผู้นำจีน การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ชาวโลกได้รู้ถึงอัตลักษณ์และความเป็นมาของชาวอุยกูร์

รัฐบาลจีนควรลดกระแสความกดดันภายในด้วยการหาคนกลางที่เป็นประเทศโลกมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามเหมือนชาวอุยกูร์ และประเทศทูร์เคีย (ตุรกี) ที่มีเชื้อสายเติร์กเหมือนชาวอุยกูร์ ซึ่งประเทศเหล่านี้มีความพร้อมต่อการให้คำแนะนำ

และยังคงเฝ้าติดตามปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา ได้เข้ามาเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจระหว่างรัฐบาลจีนกับชาวอุยกูร์ในประเด็นข้อพิพาทเรื่องศาสนา ความเป็นชาตินิยมเติร์ก ฯลฯ เพื่อทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความเข้าใจ สงบสุข ลดการสูญเสีย และยังถือโอกาสต่อยอดความสัมพันธ์อันดีในด้านอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งถือเป็นผลดีกับทุกฝ่ายที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นความขัดแย้งนี้

สรุป

ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยและความเหลื่อมล้ำของเผ่าพันธุ์ที่แตกต่าง ก่อปัญหาให้หลายประเทศอยู่เสมอ ในขณะที่ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจีนกับชาวมุสลิมอุยกูร์ในเขตปกครองตนเองซินเจียงไม่ใช่แค่ปัญหาของเผ่าพันธุ์อย่างเดียว แต่ยึดโยงกับศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องเปราะบาง หากบริหารจัดการสองเรื่องนี้ไม่ดีพอ เกิดช่องโหว่ ปัญหาและผลกระทบจะตามมาไม่รู้จบ

มุมมองที่แตกต่างกันของชาวมุสลิมหุยกับชาวมุสลิมอุยกูร์ในการยอมรับศึกษาวัฒนธรรมจีน ภาษาจีน มีสาเหตุมาจากการมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่แตกต่างกัน จนนำมาสู่ผลลัพธ์ในปัจจุบัน ซึ่งรัฐบาลจีนพยายามกลืนชาวอุยกูร์ด้วยนโยบายชาตินิยมจีน การปรับทัศนคติ ดำเนินนโยบายส่งชาวฮั่นมากมายเข้าไปในซินเจียง และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในซินเจียง จนทำให้ชาวอุยกูร์มีความกังวลว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนกำลังเลือนหายไป และความอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจในแนวทางของศาสนาอิสลาม

กระแสการแบ่งแยกดินแดนและการประกาศอิสรภาพของรัฐชาติต่าง ๆ ช่วงศตวรรษที่ 20 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และการล่มสลายของสหภาพโซเวียต กลายเป็นประเด็นที่ทำให้รัฐบาลจีนต้องหันมาสนใจกับชาวอุยกูร์ ด้วยนโยบายการปราบปรามที่รุนแรงต่อผู้ประท้วงหรือผู้เห็นต่าง จนทำให้สถานการณ์ในซินเจียงเลวร้ายลง รวมถึงกรณีการกล่าวหาเรื่อง “ค่ายกักกัน” ในซินเจียงกลายเป็นประเด็นที่ชาวอุยกูร์และรัฐบาลของประเทศตะวันตกหลายประเทศนำมาใช้โจมตีรัฐบาลจีนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมและต้องการความกระจ่างในประเด็นดังกล่าว

ดังนั้นด้วยหลายปัจจัยที่เกิดขึ้นทำให้เกิดคลื่นผู้อพยพชาวอุยกูร์หลั่งไหลออกจากประเทศจีนจำนวนมาก สาเหตุสำคัญคือ การถูกลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่ทำให้พวกเขาไม่สามารถอยู่ในพื้นที่บ้านเกิดได้อีกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาชาวจีนยูนนาน ที่มีความเชื่อต่างจากชาวจีนมุสลิม เพื่อเข้าใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับชาวจีนมุสลิมอาจไม่ได้หมายความว่าจะไม่เกิดขึ้นกับชาวจีนที่มีความเชื่ออื่น

2. ศึกษาบทบาทการพยายามรักษาอัตลักษณ์และการต่อสู้เพื่อแสวงหาอิสรภาพของชาวทิเบตกับรัฐบาลจีน และบทบาทขององค์ทาไลลามะที่ 14 ในการแสวงหาสันติภาพกับรัฐบาลจีน

3. ศึกษาเครือข่ายของชาวมุสลิมจีนเพื่อเห็นถึงกลุ่มพลังและเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันอันก่อให้เกิดเป็นสังคมมุสลิมจีนที่เข้มแข็ง

4. ศึกษาบทบาทนักวิชาการอิสลามชาวจีนที่จบการศึกษาจากตะวันออกกลางในการพัฒนาชุมชนมุสลิมจีนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองจีน

5. ศึกษาความพยายามรักษาอัตลักษณ์ของชาวอุยกูร์ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคศตวรรษที่ 21 และนโยบายการกลืนดินแดนของรัฐบาลจีน

6. ศึกษาบทบาทชาวมุสลิมจีนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองจีนในยุคสาธารณรัฐปี ค.ศ. 1911-1949

เอกสารอ้างอิง

Aree, S. (2019). **Revealing the story behind the Uyghur problem: looking through the lens of Chinese studies scholars**. Retrieved from https://thestandard.co/uyghurs-problem/ [2023, 7 Sep.] (In Thai)

BBC Thai. (2018). **Uighurs: Muslims in Xinjiang reveal their children were taken away by China to adjust their attitudes**. Retrieved from https://www.bbc.com/thai/international-48938021 [2023, 5 Sep.] (In Thai)

BBC Thai. (2022). **Uyghurs: Get to know the Muslim minority in the United States. Accusing China of genocide.** Retrieved from https://www.bbc.com/thai/international-61591067 [2024, 13 Jan.] (In Thai)

Chaiyang, P. (2010). **China.** Retrieved from https://www.baanjomyut.com/library/china/ [2023, 25 Dec.] (In Thai)

Gerin, R. (2023). **Uyghur Exile Pursues Life in Turkey After Taunts and Torture Back in China**. Retrieved from https://www.rfa.org/english/news/uyghur/exile-pursues-life-in-turkey-after-taunts-and-torture-back-in-china-07312015153931.html [2024, 10 Feb.] (In Thai)

Khumho, S. (2009). **Asia**. Bangkok: PBC. (In Thai)

Kitchainukul, P. (2020). **Songjiang Mosque.** Retrieved from https://readthecloud.co/songjiang-mosque-shanghai/ [2023, 17 Nov.] (In Thai)

Matichon Online. (2021). **Xinjiang, the swallowed land (roots).** Retrieved from https://www.matichon.co.th/foreign/news_2787887 [2023, 10 Sep.] (In Thai)

MGR Online. (2014). **Chinese leader surprises, visit the Xinjiang region.** Retrieved from https://mgronline.com/china/detail/9570000048087 [2024, 10 Feb.] (In Thai)

MGR Online. (2015). **China tightens control over Ramadan Fasting is prohibited in Xinjiang.** Retrieved from https://mgronline.com/china/detail/9580000069414 [2024, 10 Feb.] (In Thai)

Ngamlamom, W. (2015). **Conflict Theory.** Retrieved from http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/conflict-theory.html. [2024, 17 Feb.] (In Thai)

Phukaphan, P. (1999). **Conflict management**. Bangkok: Petchkul.

Post Today. (2021). **When the West exposes China's bad behavior with people in Xinjiang**. Retrieved from https://www.posttoday.com/world/648878. [2023, 8 Sep.] (In Thai)

Ropers, N. (2014). **Right to Self-Determination.** Retrieved from https://peaceresourcecollaborative.org/wp-content/uploads/2020/04/IPP-13.pdf [2024, 25 Feb.] (In Thai)

The MATTER. (2018). **Who are Uighurs? How to live in China? Looking at human rights problems in Xinjiang Uighurs.** Retrieved from https://thematter.co/quick-bite/xinjiang-uyghur-human-rights/123618. [2024, 15 Jan.] (In Thai)

Wikipedia. (2016). **Administrative division map of China Areas that China claims over other territories are shown in colored bands.** Retrieved from https://th.wikipedia.org/wiki/file:China_(%2Bclaims_hatched),_administrative_divisions_-_th_-_colored.svg [2024, 10 Feb.] (In Thai)

Wikipedia. (2022). **Xinjiang Uygur Autonomous Region.** Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Xinjiang [2024, 10 Feb.] (in Thai)

Wikipedia. (2023). **China**. Retrieved from https://th.wikipedia.org/wiki/China. [2023, 6 Sep.] (In Thai)

Wisalaporn, S. (1991). **Conflict: management for creativity**. Bangkok: Love & Live Press. (In Thai)